

**RAPPORT DETTALJAT FUQ IR-
RIFORMA PROPOSTA TAL-UFFIĊĊJU
TAL-KUMMISSARJU TAL-
VOLONTARJAT (CVO) "Bl-Ohla Dawl
Libbist"**

***Qed Nibdew Inxaqqu d-Demokrazija u
Ndghajfu l-Kostituzzjoni ta' Malta***

By DONINU (MALTA) INTERNATIONAL

1. Il-Kummissarju tal-Volontarjat se jkollu poteri estensivi u ġodda?

Iva. Il-proposti fil-qafas ta' riforma legiżlattiva għas-settur volontarju jagħtu setgħat estensivi u konsiderevoli lill-Uffiċċju tal-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji (OCVO), li għandu jsir il-"Kummissarju għall-Settur Volontarju u Mhux Għall-Profit". Dawn is-setgħat jinkludu:

- **Setgħat ta' investigazzjoni u monitoraġġ fuq entitajiet mhux reġistrati:**

Il-Kummissarju se jkollu s-setgħa li jinvestiga kwalunkwe entità, kemm jekk reġistrata kif ukoll jekk le, li taġixxi jew tidher li qed taġixxi "għall-ġid pubbliku" jew f'isem is-soċjetà. Dan jinkludi anke entitajiet li ma jiġbrux flus, imma li jorganizzaw attivitajiet volontarji, ta' appoġġ jew ta' servizz.

- **Poter ta' klassifikazzjoni u kriterji ta' eliġibbiltà:**

Il-Kummissarju se jkun l-awtorità li tiddeċiedi jekk entità hijiex eliġibbli biex titqies bħala Organizzazzjoni Volontarja jew bħala entità oħra fil-kategoriji proposti (eż. PR-Org, NP-Org, eċċ). L-enrolment se jinbidel għal **notifiki obbligatorji**, anke għal dawk mhux qed jitolbu reġistrazzjoni formali.

- **Poter li jirrevoka reġistrazzjoni jew jimponi sanzjonijiet:**

Il-Kummissarju se jkollu setgħa formali li:

- Irrevoka jew tissospendi l-istatus ta' organizzazzjoni reġistrata.
- Timponi penali jew miżuri ta' infurzar fuq organizzazzjonijiet li ma jikkonformawx mar-rekwiżiti ġodda ta' trasparenza, governanza u rapportar.

- **Kontroll fuq l-iskop u l-funzjoni tal-organizzazzjonijiet:**

Se jkun f'idejn l-OCVO li jiddetermina jekk skop ta' entità huwiex pubbliku jew privat, u kif għandhom jiġu kklassifikati l-attivitajiet tagħha. Dan jista' jinfluwenza wkoll l-aċċess tagħha għal fondi pubbliċi jew oħrajn.

- **Sorveljanza fuq attivitajiet volontarji anke jekk mingħajr finanzjament:**

Anke entitajiet li jaħdmu mingħajr flus – jiġifieri, organizzazzjonijiet li ma jiġbrux donazzjonijiet jew ma joperawx b'baġit finanzjarju – jistgħu jkunu soġġetti għal kontroll u superviżjoni mill-Kummissarju jekk joperaw fis-sfera tal-ġid pubbliku.

Dan jirrifletti bidla sostanzjali fil-filosofija regolatorja, fejn il-fokus qed jitbiegħed mill-monitoraġġ ta' fondi għal kontroll iktar komprensiv fuq kull tip ta' attivitajiet volontarji jew ta' servizz f'isem il-komunità – inkluż dawk mingħajr flus u mhux registrati mal-Kummissarju.

Jekk tixtieq ninkludi referenza formali għal dan il-punt fid-dokument originali jew tixtieq li niżviluppa nota ta' pożizzjoni jew ittra ta' feedback fuq il-konsultazzjoni pubblika, nista' ngħinek nipprepara wkoll.

2. Kif tista' taffettwa lir-riforma lil Doninu (Malta) International bhala organizzazzjoni mhux registrata mal-CVO?

L-impatt tar-riforma proposti fuq organizzazzjonijiet bhal **Doninu (Malta) International**, li b'mod konxju għażlet li taħdem **minghajr registrazzjoni mal-CVO u minghajr qligh jew ġbir ta' fondi**, jista' jkun **duali** – jiġifieri, jista' jinkludi aspetti pożittivi kif ukoll riskji sostanzjali. Dawn l-effetti jistgħu jiġu kklassifikati kif ġej:

A. Aspetti Pożittivi u ta' Opportunità

Possibbiltà ta' eżenzjoni minn rapporti finanzjarji kumplessi

Skont id-dokument ta' riforma **“Bl-Ohla Dawl Libbist”**, organizzazzjonijiet li joperaw minghajr dħul finanzjarju jew taħt l-ammont ta' €25,000 fis-sena jistgħu jiġu eżentati **mill-obbligi kumplessi ta' rapportar finanzjarju**, jew inkella jiġu meġhuna mid-MCVS (Kunsill Malti għas-Settur Volontarju).

F'dan ir-rigward:

- Doninu (Malta) International jista' jibbenefika minn **mudelli sempliċi ta' rapportar jew eżenzjoni totali**, sakemm il-profil tiegħu jibqa' **minghajr transazzjonijiet finanzjarji** u bla hteġa għal permessi, liċenzji jew fondi pubbliċi.

B. Aspetti Negattivi u ta' Riskju Regulatorju

1. Notifikazzjoni Obbligatorja bhala Organizzazzjoni Mhux Għall-Profitt

Ir-riforma tipproponi **introduzzjoni ta' notifikazzjoni obbligatorja**, anke għal entitajiet mhux registrati, sabiex ikunu **formalment taħt is-superviżjoni tal-Kummissarju**.

Dan ifisser li:

- Doninu jista' jiġi **identifikat u inkluz f'kategoriji godda** (eż. PR-Org – Public Purpose Private Benefit), anke jekk ma joperax b'fondi.

- L-organizzazzjoni tkun obbligata tibgħat **informazzjoni dwar l-iskop, l-attivitajiet u l-kompożizzjoni tagħha**, u tkun soġġetta għal reviżjoni amministrattiva.

2. Investigazzjonijiet jew mistoqsijiet dwar il-membri u s-shab tagħha

Skont is-setgħat il-godda proposti għall-Kummissarju, anke entitajiet mhux reġistrati jistgħu:

- Jissirilhom **monitoraġġ jew investigazzjoni** jekk jitqiesu li qed joperaw f'isem “il-gid pubbliku” jew b’effett soċjali.
- Ikunu **mġieghla jagħtu informazzjoni dwar is-shab, il-koordinaturi, jew il-proġetti** tagħhom, anke jekk m’hemmx transazzjonijiet finanzjarji.

3. Klassifikazzjoni mhux mixtieqa jew stigmatizzanti

Doninu (Malta) International jista’ jiġi:

- Klassifikat b’mod **awtomatiku jew mhux eżatt** bħala “**organizzazzjoni privata ta’ benefiċċju esklussiv**” (PR-Org), jekk il-Kummissarju jinterpretaha bħala esklużiva fl-aċċess jew fir-rappreżentanza tagħha.
- Dan jista’ jnaqqas il-leġittimità soċjali tagħha, jew jintuża bħala **argument ta’ delegittimazzjoni minn awtoritajiet pubbliċi jew lokali**, speċjalment jekk l-organizzazzjoni ma taħdimx fuq mudell klassiku ta’ volontarjat immonitorjat.

Konkluzjoni

Għalkemm **Doninu (Malta) International** tista’ tibbenefika minn **flessibbiltà regolatorja għaliex ma topera b’xejn u mingħajr fondi**, ir-riforma tipproponi **setgħat godda ta’ kontroll fuq attivitajiet mhux reġistrati**, li jistgħu jwasslu għal **obbligi mhux mixtieqa, kontroll eċċessiv, jew anke interferenza fl-awtonomija tagħha**.

Huwa importanti li l-organizzazzjoni:

- **Tiddokumenta b’mod professjonali l-istatus tagħha** bħala entità indipendenti u mingħajr fondi.
- **Tippreżenta pożizzjoni uffiċjali bħala rispons għall-konsultazzjoni pubblika** jew b’mod separat lill-OCVO jew lill-Ministeru, biex tiddikjara l-

operat tagħha u tikkundanna kwalunkwe tentattiv ta' sorveljanza mhux
ġustifikata.

3. Kif tista' taffettwa lir-riforma lill-organizzazzjonijiet volontarji (VOs) registrati mal-CVO?

Ir-riforma legiżlattiva proposta fil-qafas ta' **"Bl-Ohla Dawl Libbist"** se jkollha impatt dirett u profund fuq il-funzjonament, l-obbligi u l-awtonomija tal-organizzazzjonijiet volontarji registrati. Dan l-impatt jista' jiġi mkejje fuq **żewġ naħat** – dak li jista' jitqies bħala **benefiċċju** għall-organizzazzjonijiet li jirċievu appoġġ pubbliku, u **dak li jista' johloq tbatijiet operattivi jew riskji istituzzjonali**.

A. Aspetti Pożittivi u ta' Appoġġ

1. Aktar trasparenza finanzjarja għal dawk li jirċievu fondi pubbliċi

Il-proposti jishqu fuq l-importanza ta' **kontabilità u rapportar trasparenti**, speċjalment fejn hemm involviment ta' fondi pubbliċi. Għalhekk:

- L-organizzazzjonijiet registrati se jkunu mistenni **jipprezentaw kontijiet f'format GAPSME** skont il-kategorija finanzjarja tagħhom (minn taħt €95,000 sa aktar minn €500,000).
- Dan jista' jgħin biex **jitjieb il-livell ta' fiduċja pubblika** u **jizzied l-aċċess għal finanzjament pubbliku jew privat** fuq bażi ta' kredibilità u ġestjoni trasparenti.

2. Gwida ikbar u appoġġ mill-Uffiċċju tal-Kummissarju (OCVO)

- Il-Kummissarju qed joffri **mudelli godda, sempliċi u standardizzati** ta' rapportar.
- L-OCVO huwa mistenni jkun **punt wiehed ta' kuntatt** (one-stop-shop), u jieħu f'idejh il-koordinazzjoni mal-Malta Business Registry (MBR), b'hekk inaqqas il-htieġa għal komunikazzjoni ma' diversi entitajiet regolatorji.
- Il-VOs jistgħu jibbenefikaw minn **gwida, templates u taħriġ** imfassal apposta biex jgħinhom fil-konformità tagħhom mal-liġi l-ġdida.

B. Aspetti Negattivi u ta' Riskju Reali

1. Żieda fil-burokrazija u spejjeż operattivi relatati mar-rapportar

- L-organizzazzjonijiet se jkunu obbligati jipprezentaw rapporti estensivi bħal:
 - Rapporti annwali tal-attività
 - Rapporti ta' shubija
 - Verżjonijiet aġġornati tal-istatut b'track changes
 - Rapporti dwar kollezzjonijiet pubbliċi jew hwienet ta' karità (jekk applikabbli)
 - Rapporti fuq amministraturi skont templates ġodda
- L-ġhoti ta' dawn ir-rapporti jista' jesigi **riżorsi amministrattivi u finanzjarji addizzjonali**, partikolarment għal VOs żgħar jew li jaħdmu b'mezzi limitati.

2. Riskju ta' ċensura jew pressjoni politika fuq il-kontenut jew l-ghanijiet ta' organizzazzjonijiet

- Il-proċess ta' **klassifikazzjoni mill-Kummissarju**, li se jkun ibbażat fuq l-iskop u l-benefiċjarji finali, jista' jintuża wkoll biex:
 - Jiġi **iddiskreditat jew mċaħhad mill-appoġġ** VO li jitkellem b'mod kritiku dwar il-politika pubblika.
 - Jinholoq **kontroll indirett fuq diskors pubbliku** jew fuq attivitajiet ta' natura soċjali, kulturali, edukattiva jew ta' attivizzmu.

3. Sorveljanza eċċessiva u tnaqqis fl-awtonomija organizzattiva

- L-OCVO se jkollu setgħat estensivi mhux biss biex jirċievi rapporti, iżda wkoll biex:
 - **Jivverifika u jinvestiga** l-kontenut, is-shubija u l-attivitajiet tal-organizzazzjoni.
 - **Jirrevedi skop, kriterji ta' aċċess u miri operattivi** sabiex jikkonforma mal-kategoriji uffiċjali.
- Dan jista' jwassal għal **interferenza istituzzjonali jew tnaqqis fl-indipendenza** tal-organizzazzjonijiet, partikolarment dawk li jaħdmu b'mod kritiku jew alternattiv fis-soċjetà.

Konklużjoni

Ir-riforma tal-liġi li tirregola l-organizzazzjonijiet volontarji tista' ġġib magħha **titjib fis-sistemi ta' governanza u trasparenza**, iżda tohloq ukoll **pressjonijiet regolatorji u amministrattivi mhux żgħar**, speċjalment għal dawk l-entitajiet li ma jgawdux minn riżorsi kbar.

Il-VOs reġistrati għandhom:

- **Ivaluwaw b'mod kritiku il-bidliet proposti**
- **Jipparteċipaw attivament fil-proċess ta' konsultazzjoni pubblika**
- **Jassiguraw klawnsoli ta' salvagwardja fl-istatut tagħhom biex jippreservaw l-awtonomija tagħhom quddiem kontroll eċċessiv**

4. Liema huma l-poteri li se jkollu l-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji skont ir-riforma proposti?

Ir-riforma tas-settur volontarju u mhux għall-profitt, ippubblikata mill-Ministeru għall-Inklużjoni u s-Settur Volontarju f'Febbraju 2024, tipproponi **espansjoni sostanzjali tas-setgħat regolatorji** tal-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji (li se jsir il-Kummissarju għas-Settur Volontarju u Mhux Għall-Profitt). Il-poteri msemmija jinkludu kemm **kontroll preventiv** kif ukoll **mizuri ta' infurzar attiv**, u huma dawn:

1. Infurzar ta' reġistrazzjoni jew notifika obbligatorja

- Il-Kummissarju se jkollu setgħa legali li **jobbliga kwalunkwe entità** li topera b'mod regolari jew pubbliku fil-qasam volontarju jew soċjali, sabiex:
 - **Tirreġistra uffiċjalment** jekk l-iskop tagħha hu ta' benefiċċju pubbliku.
 - **Tissottometti notifika obbligatorja**, jekk topera għal skopijiet ta' benefiċċju privat iżda b'impatt fil-komunità.
- Dan ifisser li **anke organizzazzjonijiet mhux reġistrati** (li sa issa kienu operaw b'mod indipendenti) jistgħu jiġu inklużi taħt il-mandat tal-Kummissarju.

2. Klassifikazzjoni u awtorizzazzjoni ta' organizzazzjonijiet

- Il-Kummissarju se jkun responsabbli mill-**klassifikazzjoni ta' kull organizzazzjoni** skont kategoriji u status godda (eż. NP-Org jew PR-Org).
- Dan jinkludi:
 - **Determinazzjoni ta' min hu eliġibbli** biex jitqies bħala VO jew le.
 - **Verifika ta' skop u struttura** sabiex tkun tista' tingħata awtorizzazzjoni formali jew rikonoxximent.

3. Dhul f'investigazzjonijiet fuq il-bażi ta' sospett raġonevoli

- Il-Kummissarju se jkollu s-setgħa li:
 - **Jiftah investigazzjonijiet fuq organizzazzjonijiet jew persuni** relatati magħhom jekk ikun hemm **suspett li qed joperaw b'mod mhux konformi mal-liġi**, jew li hemm nuqqas ta' trasparenza, użu ħażin ta' fondi, jew skop mhöbi.
 - **Jitlob dokumentazzjoni, informazzjoni, u aċċess** għal attivitajiet amministrattivi u operattivi.

- Dan jista' jinkludi wkoll **sorveljanza fuq attivitajiet minghajr elementi finanzjarji**, jekk dawn jitqiesu li qed joperaw fl-isfera pubblika.

4. Kontroll fuq l-istruttura u l-amministrazzjoni tal-organizzazzjonijiet

- Il-Kummissarju jista' jinfluwenza direttament il-mod kif VO tkun strutturata, inkluż:
 - **Il-kompożizzjoni tal-bord jew amministraturi**
 - **Ir-regoli dwar shubija u d-drittijiet ta' vot**
 - **Il-proċessi interni ta' governanza u rapportar**
- Dan il-kontroll jista' jiġi **impożizz** bhala kundizzjoni għall-eżistenza legali, għall-aċċess għal fondi, jew bhala mezz ta' infurzar.

5. Htieġa li organizzazzjonijiet jikkonformaw ma' approvazzjonijiet minn entitajiet regolatorji oħra

- Il-Kummissarju se jkun f'pożizzjoni li **jitlob dokumentazzjoni li tiġi minn awtoritajiet oħra**, bħal:
 - Liċenzji tas-SCSA (Awtorità għall-Istandards fil-Kura Soċjali)
 - Ċertifikazzjoni tal-Animal Welfare għal santwarji tal-annimali
 - POMA clearance (Police Offenders & Minors Act) għal organizzazzjonijiet li jaħdmu ma' tfal
 - Kunsens ta' AIMS għal organizzazzjonijiet sportivi
- Il-mancanza ta' dawn l-approvazzjonijiet tista' twassal għal **sospensjoni, penali jew revoka tar-reġistrazzjoni** tal-organizzazzjoni.

Konkluzjoni

Il-poteri godda li se jingħataw lill-Kummissarju jgħoddu **qasam ta' kontroll regolatorju qawwi u centralizzat**, li fih il-Kummissarju jkun **arbitru tal-eżistenza, validità, u legittimità** tal-organizzazzjonijiet volontarji u mhux għall-profitt f'Malta.

Għalhekk, huwa rakkomandabbli li:

- Kull VO registrata jew mhux registrata **taghmel analizi legali proattiva** tal-istruttura tagħha.
- Jiddaħħlu **klawsoli statutarji ta' salvagwardja** kontra interferenza mhux proporzjonata.
- Jiġi kkunsidrat **feedback kritiku u formali** fil-konsultazzjoni pubblika biex jiġi mraġġna l-potenzjal ta' abbuż minn dawn is-setgħat.

5. Lill min se jaffettwaw l-aktar dawn is-setgħat regolatorji godda tal-Kummissarju?

Ir-riforma legiżlattiva proposta taħt “**Bl-Ohla Dawl Libbist**” tagħti setgħat estensivi lill-Kummissarju għall-Volontarjat u s-Settur Mhux Għall-Profitt, mhux biss fuq organizzazzjonijiet reġistrati iżda wkoll fuq **entitajiet mhux reġistrati**, mhux formali u ta’ natura mhux tradizzjonali. Dan iwassal biex **ċerti gruppi vulnerabbli għall-kontroll jew għall-misinterpretazzjoni istituzzjonali** jkunu l-iktar esposti għall-effetti prattiċi u legali ta’ din ir-riforma.

Hawnhekk hawn eżempji konkreti ta’ min se jkun l-aktar affettwat:

1. Gruppi ta’ żgħażaġh li jagħtu servizz komunitarju mingħajr fondi

- **Eżempju tipiku:** grupp ta’ adoloxxenti jew studenti li jorganizzaw attivitajiet ta’ tindif ambjentali, żjarat lil anzjani jew appoġġ lil persuni vulnerabbli mingħajr ma jiġbru flus jew joperaw bħala entità legali.
- **Riskju:** Skont is-setgħat godda, **dawn jistgħu jiġu mistoqsijin jew investigati** mill-Kummissarju jekk jitqies li qed joperaw f’isem “il-gid pubbliku” mingħajr reġistrazzjoni jew notifika.
- **Konsegwenza:** Dawn il-gruppi jistgħu jiġu **intimati jissottomettu notifika obbligatorja**, anke jekk ma għandhomx struttura amministrattiva jew ġuridici, li tista’ tkun ta’ piż u deterrent għall-inizjattivi tagħhom.

2. Gruppi spiritwali jew ta’ formazzjoni mhux klassifikati

- **Eżempju:** komunitajiet ta’ talb, gruppi ta’ meditazzjoni, gruppi ta’ għajnuna spiritwali, jew networks inter-religjużi li mhumiex reġistrati bħala entità formali.
- **Riskju:** Dawn jistgħu jiġu **eskluzi mill-kategoriji uffiċjali** jekk ma jaqgħux taħt klassifikazzjoni “pubblika” jew “benefiċċju komuni” kif interpretata mill-Kummissarju.
- **Konsegwenza:** jistgħu jiġu **mġieghla jirreġistraw jew joqogħdu għall-evalwazzjoni**, bil-konsegwenza li jitilfu l-flessibbiltà u l-indipendenza li għandhom bhalissa, jew inkella jiġu **mcaħhda minn aċċess għal spazji pubbliċi jew appoġġ** għaliex mhumiex "awtorizzati".

3. NGOs u gruppi attivisti soċjali

- **Eżempju:** organizzazzjonijiet li jippromovu d-drittijiet umani, il-libertà ta' espressjoni, id-dritt għall-ambjent, id-drittijiet tal-persuni b'diżabilità, eċċ., li spiss jiehdu pożizzjonijiet kritiċi lejn istituzzjonijiet pubbliċi.
- **Riskju:** Il-Kummissarju jista' **jikklassifikahom bħala PR-Orgs (organizzazzjonijiet ta' benefiċċju privat)**, speċjalment jekk is-servizzi tagħhom ma jservux b'mod universali jew jiġu interpretati bħala ta' lobby.
- **Konsegwenza:** jistgħu jkunu suġġetti għal **limiti fuq l-attivitajiet tagħhom**, jiġu **eskluzi minn appoġġ pubbliku** jew jiġu mmonitorjati aktar mill-qrib. F'ċirkostanzi estremi, jista' jkun hemm **ċensura indiretta** fuq id-diskors jew fuq il-missjoni tagħhom.

Konkluzjoni

Is-setgħat godda tal-Kummissarju għandhom potenzjal li **jikkontribwixxu għal governanza aktar trasparenti**, iżda **jipprezentaw ukoll riskji reali għall-libertà ta' organizzazzjoni, espressjoni u għaqda** għal ħafna gruppi żgħar, mhux tradizzjonali jew mhux registrati.

L-aktar affettwati se jkunu:

- **Gruppi grassroots u mhux strutturati**
- **Inizjattivi informali, komunitarji u spontanju**
- **Organizzazzjonijiet li joperaw barra mill-istabbiliment politiku, soċjali jew reliġjuż**

Huwa għalhekk vitali li dawn il-gruppi:

- **Jiżviluppaw strateġiji ta' difiża leġiżlattiva u statutarja**
- **Jipparteċipaw fil-proċess ta' konsultazzjoni biex jesprimu t-tħassib tagħhom**
- **Jifhmu d-drittijiet tagħhom taħt il-liġijiet Ewropej u l-Kostituzzjoni Maltija, inkluż il-libertà ta' għaqda u espressjoni**

6. Dawn il-ligijiet jikbru l-kontroll u jkissru d-demokrazija?

Iva. Ir-riforma proposta għall-qafas legali tal-organizzazzjonijiet volontarji u mhux għall-profitt, kif imfassla fid-dokument “Bl-Ohla Dawl Libbist”, tippreżenta **espansjoni bla precedent tas-setgħat regolatorji** tal-Kummissarju għall-Volontarjat. Għalkemm tiddikjara li għandha l-għan li tissaħħaħ il-governanza u t-trasparenza, fil-prattika **tpoġġi f’riskju serju l-prinċipji fundamentali ta’ demokrazija, pluralità u libertà ċivili.**

Il-proposti kif huma formulati **jikklassifikaw bħala intrużivi u sproporzjonati**, u **jkissru diversi drittijiet fundamentali** protetti kemm fil-Kostituzzjoni ta’ Malta kif ukoll fid-dritt Ewropew. Dawn jinkludu:

A. L-Artikolu 42 tal-Kostituzzjoni ta’ Malta – Il-Libertà ta’ Għaqda u Tahriġ

- Dan l-artikolu jassigura **d-dritt ta’ kull persuna li tiffirma jew tinghaqad f’għaqda**, inkluż għanijiet reliġjużi, soċjali, edukattivi jew oħrajn, mingħajr interferenza mhux ġustifikata mill-Istat.
- **Ir-rekwiżit ta’ registrazzjoni obbligatorja jew ta’ notifika**, anke għal gruppi mhux strutturati jew bla mezzi finanzjarji, ifisser li l-awtoritajiet se jkollhom **setgħa Prattika biex japprovaw jew jirrifjutaw l-eżistenza ta’ għaqdiet**, li tikkontradixxi l-essenza ta’ dan id-dritt.

B. L-Artikoli 40 u 41 – Il-Libertà tal-Kuxjenza u l-Espressjoni

- L-Artikolu 40 jipproteġi **l-libertà tal-kuxjenza, tal-fidi reliġjuża u tal-prattika.**
- L-Artikolu 41 jipproteġi **l-libertà ta’ espressjoni**, inkluż **id-dritt li wiehed ikollu opinjonijiet, iwassal informazzjoni u jiehu sehem f’dibattitu pubbliku.**

Il-proposti jagħtu lill-Kummissarju:

- **Setgħat li jiddeċiedi x’għaqdiet huma “pubbliċi” jew “privati”**, u b’hekk jillimitaw l-aċċess għall-appoġġ jew għall-partecipazzjoni ċivika.
- **Possibbiltà li jinvestiga, jissorvelja jew iċaħhad minn status lil għaqdiet** li għandhom pożizzjonijiet kritiċi jew mhux konformi mal-linja istituzzjonali.

Dan iwassal għal **riskju ta’ ċensura indiretta u soppressjoni tal-espressjoni minoritarja.**

C. Artikoli 11 u 12 tal-Karta Ewropea tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea

Artikolu 11 – Il-Libertà ta' Espressjoni u Informazzjoni

- Dan jinkludi **d-dritt li wiehed jesprimi fehmtu, jirċievi u jwassal informazzjoni u ideat, minghajr interferenza mill-awtoritajiet pubbliċi.**

Artikolu 12 – Il-Libertà ta' Għaqda u ta' Assoċjazzjoni

- Dan jinkludi **d-dritt li wiehed jorganizza, jissieheb jew imexxi organizzazzjonijiet, inklużi ta' natura politika, soċjali jew reliġjuża, minghajr restrizzjoni mhux proporzjonata.**

Ir-riforma proposta:

- Tohloq **reġim ta' sorveljanza permanenti** fuq il-funzjonament u l-għanijiet ta' organizzazzjonijiet ċiviċi.
- Tintroduċi **kontroll awtoritarju** fuq jekk organizzazzjoni għandhiex titqies bħala legittima jew le skont il-grazzja ta' awtorità pubblika.

Dan jikkostitwixxi **ksur ċar tal-prinċipji Ewropej ta' proporzjonalità, neċessità u nondiskriminazzjoni.**

Konklużjoni

Il-proposti legiżlattivi kif inhuma jikkostitwixxu zieda allarmanti fil-kontroll statali fuq is-soċjetà ċivili, u jistgħu jintużaw bħala għodda ta':

- **Repressjoni ta' opinjonijiet indipendenti jew kritiċi**
- **Suppressjoni ta' inizjattivi spontanji li mhumiex f'linja ma' entitajiet stabbiliti**
- **Delegittimazzjoni ta' għaqdiet li jahdmu barra l-kategoriji statali**

Dan jirriżulta f'**xokk profond għad-demokrazija parteċipattiva, u jikkontradixxi l-ispirtu u l-ittra tal-ligi kostituzzjonali u Ewropea.**

7. X'inhi d-differenza bejn il-Liġi attwali (Kap. 492) u l-proposti l-godda?

Il-Liġi attwali, magħrufa bħala **Kapitolu 492 tal-Liġijiet ta' Malta – Att dwar l-Organizzazzjonijiet Volontarji (VO Act)**, kienet adottata fl-2007 u tirregola esklussivament dawk l-entitajiet li jitolbu li jiġu rikonoxxuti jew reġistrati bħala **organizzazzjonijiet volontarji**. Din il-liġi kienet ibbażata fuq **il-prinċipju tal-ghazla awtonoma u mhux obbligatorja**, fejn organizzazzjoni kienet tista' toperaw legalment barra r-reġistru, sakemm ma tkunx qed titlob fondi pubbliċi jew status legali speċjali.

B'kuntrast, il-proposti mressqa fl-2024 taht ir-riforma **“Bl-Ohla Dawl Libbist”** jintroduċu **mudell regolatorju ġdid u hafna iktar invażiv**, li jwassal għal **kontroll regolatorju fuq kwalunkwe entità**, reġistrata jew le.

A. Kap. 492 – Liġi attwali dwar l-Organizzazzjonijiet Volontarji

1. Għazla volontarja għar-reġistrazzjoni

- Organizzazzjoni għandha **dritt** tagħżel jekk tixtieqx tirreġistra mal-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji.
- Ir-reġistrazzjoni kienet prinċipalment meħtieġa biss jekk l-organizzazzjoni tkun:
 - **Tirċievi fondi pubbliċi**
 - **Torganizza ġbir ta' fondi pubbliċi**
 - **Titlob status ta' 'organizzazzjoni mhux għall-profit'** għal skopijiet legali jew fiskali.

2. Protezzjoni tal-awtonomija

- Kap. 492 **ma jimponix obbligi fuq gruppi mhux reġistrati**, u lanqas ma jintroduċi setgħat ta' investigazzjoni fuqhom jekk ma jagħmlux atti li jaqgħu taht dispożizzjonijiet oħrajn tal-liġi (eż. frodi, kriminalità).

B. Il-Proposti l-Godda taht “Bl-Ohla Dawl Libbist”

1. Estensjoni tar-regolamentazzjoni għal dawk mhux reġistrati

- Il-proposti jistabbilixxu li **kull entità li topera fis-settur volontarju jew mhux għall-profitt**, anke jekk:
 - Ma tirċevix fondi
 - Ma titlobx status uffiċjali
 - Ma tkunx legalment kostitwita,

tista' xorta waħda tkun **sogġetta għal monitoraġġ u kontroll mill-Kummissarju**, jekk titqies li qed taġixxi f'isem "il-ġid pubbliku".

2. Introduzzjoni ta' reġim ta' notifika obbligatorja

- Ghalkemm mhux se jkun hemm obbligu ta' registrazzjoni għal kulhadd, il-proposti jipprevedu li:
 - Entitajiet mhux reġistrati jkollhom xorta waħda **jissottomettu “notifika obbligatorja” lill-Kummissarju**.
 - Din in-notifika tkun regolata b'mod simili għar-registrazzjoni, u tista' tinvolvi:
 - Kategorizzazzjoni tal-organizzazzjoni
 - Skrutinju fuq l-iskop, is-sħubija u l-attivitajiet
 - Revizjoni u approvazzjoni mill-awtorità

3. Rikonoxximent tas-setgħa tal-Kummissarju li jinvestiga kwalunkwe entità

- Il-Kummissarju jingħata setgħat biex:
 - **Jinvestiga anke entitajiet mhux reġistrati** jekk ikun hemm suspett li qed joperaw f'isem il-ġid pubbliku jew mingħajr konformità mal-kategoriji uffiċjali.
 - Jimponi **sanzjonijiet indiretti**, bħal tnaqqis ta' aċċess għal spazji pubbliċi, fondi, jew legittimità istituzzjonali.

Konklużjoni – Differenza Ewlenija

Aspett	Kap. 492 (VO Act)	Proposti Godda 2024
Registrazzjoni	Volontarja	Notifika obbligatorja anke għal entitajiet mhux reġistrati
Ambitu	Jirregola biss lil min jitlob li jkun reġistrat	Japplika għal kwalunkwe entità fil-qasam volontarju

Aspett	Kap. 492 (VO Act)	Proposti Ġodda 2024
Setghat fuq mhux reġistrati	Pratikament ineżistenti	Investigazzjoni u kontroll fuq suspett ta' "ġid pubbliku"
Klassifikazzjoni u awtorizzazzjoni	Volontarja	Imposta mill-Kummissarju fuq bażi regolatorja

Fi kliem iehor, il-proposti jintroduċu mudell ta' kontroll obbligatorju fuq is-soċjetà ċivili kollha, u jkissru l-prinċipju ewlieni li fuqha kienet mibnija Kap. 492: li l-ghaqda volontarja hija att ta' libertà, mhux ta' permess statali.

8. Il-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji (CVO) jista' jkollu aktar poter mill-Kummissarju tal-Pulizija?

Fil-prattika, iva. Ghalkemm il-funzjonijiet tagħhom huma legalment differenti, l-estensjoni tas-setgħat proposti għall-CVO fil-qafas tar-riforma “**Bl-Ohla Dawl Libbist**” tista' twassal għal sitwazzjoni fejn il-Kummissarju għall-Volontarjat igawdi poteri investigattivi u ta' sorveljanza li jaqbzu f'estensjoni dawk tal-Kummissarju tal-Pulizija, minghajr il-htieġa ta' suspetti kriminali, la provi u lanqas ordni ġudizzjarja.

A. Investigazzjonijiet bla htieġa ta' ksur tal-liġi kriminali

- Il-Kummissarju għall-Pulizija jista' jiftaħ investigazzjoni jekk ikun hemm **suspett raġonevoli ta' reat kriminali**, u l-proċeduri tiegħu huma **strettament marbuta mal-Kodiċi Kriminali** u b'kontroll ġudizzjarju strett (bħal eż. mandat ta' tfittxija, interrogazzjoni bil-preżenza ta' avukat, eċċ).
- **Il-CVO, taht il-proposti ġodda, ma jkunx limitat għal reati kriminali:**
 - Jista' **jinvestiga kwalunkwe organizzazzjoni jew grupp**, anke jekk ma hemmx l-ebda allegazzjoni ta' ksur tal-liġi.
 - Il-baži investigattiva tista' tkun semplicement “**attività f'isem il-ġid pubbliku**” **minghajr awtorizzazzjoni** jew "skop mhux klassifikat."
- Dan ifisser li l-CVO jista':
 - Jitlob dokumentazzjoni interna, listi ta' membri, u rapporti dwar attivitajiet.
 - Jistieden membri għal mistoqsijiet jew spezzjonijiet.
 - Johloq dossier regulatorju fuq entità, **minghajr ebda allegazzjoni ta' reat jew hsara.**

B. Kontroll fuq għaqdiet minghajr prova ta' illegalità

- Skont ir-riforma:
 - L-OCVO jista' **jklassifika, jillimita jew jirrifjuta l-leġittimità** ta' organizzazzjoni bbażata fuq kriterji amministrattivi, mhux legali – bħal pereżempju jekk is-servizzi tagħha humiex ta' "benefiċċju pubbliku" skont l-interpretazzjoni tal-Uffiċċju.

- Jista' jissospendi jew jirrevoka status, anke meta m'hemmx allegazzjoni ta' reat jew nuqqas ta' etika.
- Dan iwassal għal:
 - Eċċess ta' poter mhux ġudikabbli, fejn il-kapaċità ta' entità ċivika li teżisti, topera jew tircievi appoġġ tiddependi fuq diskrezzjoni regolatorja, u mhux fuq rispettt lejn il-liġi.
 - Stil ta' "kontroll minn qabel" (prior restraint), li hu kompletament barrani għall-prinċipji ta' libertà assoċjattiva u pluralità demokratika.

Konkluzjoni

Il-proposti tar-riforma jagħtu lill-CVO poter regolatorju b'dimensjonijiet investigattivi, evalwattivi u sanzjonatorji, li:

- Jistgħu jaqbzu f'estensjoni daww tal-Kummissarju tal-Pulizija, għaliex:
 - Joperaw mingħajr hteġa ta' suspetti kriminali
 - Mhux sugġetti għal kontroll ġudizzjarju immedjat
 - Japplikaw għal persuni u entitajiet li ma kisru l-ebda liġi

Dan johlq periklu għall-bilanċ bejn awtorità amministrattiva u drittijiet fundamentali, u jista' jwassal għal:

- Abbuż ta' poter
- Intimidazzjoni istituzzjonali ta' organizzazzjonijiet ċivili
- Tnaqqis tal-libertà ta' espressjoni u għaqda f'soċjetà demokratika

Rakkomandazzjoni: L-organizzazzjonijiet u l-individwi għandhom:

- Jikkunsidraw **resistenza legali u kostituzzjonali** għal dawn il-poteri
- Jissottomettu **feedback formali fil-konsultazzjoni pubblika**
- Jikkunsidraw rikors f'fora internazzjonali jekk dawn jiġu implimentati mingħajr salvagwardji ċari

9. X'inhw l-impatt tal-proposti l-godda fuq il-Ministeru għall-Inkluzjoni u l-Volontarjat?

Ir-riforma proposta għas-settur volontarju f'Malta – kif imfassla fid-dokument uffiċjali ta' konsultazzjoni “**Bl-Ohla Dawl Libbist**” (2024) – tissuggerixxi **bidla fundamentali fil-bilanċ istituzzjonali bejn il-Ministeru għall-Inkluzjoni u s-Settur Volontarju u l-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji (CVO).**

L-analiżi dettaljata tal-proposti turi li, **fil-prattika, il-Ministeru jidher li se jċedi jew jitbiegħed minn diversi funzjonijiet ta' superviżjoni u gwida politika, billi:**

- Jagħti **setgħat regolatorji estensivi u awtonomi** lill-CVO
- Ma jistabbilixxix **mekkaniżmi ta' responsabbiltà politika diretta jew kontroll minn fuq** fuq id-deċiżjonijiet tiegħu

A. Il-Ministeru qed iċedi poteri regolatorji u strateġiċi lill-Kummissarju

- Fil-liġi preżenti (Kap. 492), il-Kummissarju:
 - Jopera **b'mod awtonomu**, iżda **fi hdan politika ġenerali mhaddna mill-Ministeru** responsabbli mis-settur
 - Għandu **mandat regolatorju limitat għal dawk li jagħzlu li jirreġistraw**
- Bil-proposti l-godda:
 - Il-CVO **jikkonsolida s-setgħat kollha relatati mar-reġistrazzjoni, klassifikazzjoni, monitoraġġ u infurzar**
 - **Jingħata setgħat ta' investigazzjoni u sorveljanza**, anke fuq entitajiet mhux reġistrati
 - Il-Ministeru, fil-proposti, **ma jiġix indikat b'hal entità li tohloq, tirrevedi jew tidderiegi linji gwida regolatorji li jridu jiġu segwiti mill-CVO**

B. Telf tal-funzjoni ta' superviżjoni u kontroll politiku

- Il-proposti johlqu **entità regolatorja b'awtonomija kważi assoluta**, li:
 - Tiddeciedi b'mod unilaterali fuq status u skop ta' organizzazzjonijiet

- Tistabbilixxi kriterji obbligatorji li ma jiddependux fuq **approvazzjoni parlamentari jew indirizzar dirett mill-Ministeru**
- Dan iwassal għal ****irtirar istituzzjonali tal-Ministeru mill-funzjoni tradizzjonali tiegħu ta’:**
 - **Iżvilupp u gwida politika f’isem il-Gvern**
 - **Superviżjoni ta’ trasparenza u proporzjonalità amministrattiva**
 - **Djalogu bejn l-Istat u s-soċjetà ċivili**
- Il-Ministeru jista’, f’dan il-kuntest, jispicċa semplicement bhala:
 - **Passi amministrattivi jew promozzjonali**
 - **Bla poter ta’ intervent jew ta’ ġurisdizzjoni sostantiva fuq deċiżjonijiet tal-Kummissarju**

Konsegwenzi istituzzjonali u demokratiċi

1. **Assenza ta’ accountability demokratika ċentrali:**
 - Il-Kummissarju jkun **mhux responsabbli direttament lejn il-Ministru jew il-Parlament**, iżda jopera fuq bażi ta’ awtonomija regolatorja u diskrezzjoni.
2. **Holqien ta’ “awtorità eżekuttiva mhux eletta”:**
 - Dan johlq kunċett ta’ “awtorità pubblika b’poterijiet eżekuttivi, investigattivi u deċiżjonali” mingħajr superviżjoni demokratika regolari – **fenomenu potenzjalment perikoluż għall-istat tad-dritt.**
3. **Riskju ta’ allinjament istituzzjonali intern:**
 - L-istess CVO jista’ **jigi influwenzat minn netwerk ta’ organizzazzjonijiet magħżula**, b’mod mhux bilanċjat, meta l-Ministeru jkun tilef ir-rwol ta’ **regolatur imparzjali jew ta’ medjatur politiku.**

Konkluzjoni

Ir-riforma proposta twassal biex:

- **Il-Ministeru għall-Inklużjoni u l-Volontarjat jitbiegħed mill-funzjoni tiegħu bhala strateġist, superviżur u garant ta’ bilanċ.**
- **Il-CVO jiehu f’idejh awtonomija regolatorja assoluta**, bla mekkaniżmu ċar ta’ kontroll, djalogu istituzzjonali regolari, jew skart legali faċli mill-Ministeru.

Dan iċċaħħad il-pubbliku minn kanal demokratiku validu għall-ilmenti u l-appell, u jrid jiġi kkunsidrat bħala element kruċjali f'kull analiżi ta' konformità mar-regoli ta' governanza tajba, trasparenza u accountability pubbliku.

10. Ghaliex il-Ministru għall-Inklużjoni u s-Settur Volontarju qed iressaq dawn il-ligijiet godda?

Skont id-dokument uffiċjali ta' konsultazzjoni pubblika “**Bl-Ohla Dawl Libbist**”, il-Ministru għall-Inklużjoni u l-Volontarjat qed jipproponi riforma estensiva tas-settur volontarju u mhux għall-profitt **bil-ghan imhabbar li jissahhah il-qafas legali u strutturali ta' dan is-settur vitali fis-soċjetà Maltija**.

Madankollu, jekk wieħed janalizza **il-lingwaġġ tal-proposti, l-istruttura regolatorja proposta, u s-setgħat estensivi li se jinghataw lill-Kummissarju**, joħroġ b'mod ċar li l-intenzjoni ddikjarata tista' tkun **divergenti mill-effett prattiku**, u li l-leġiżlazzjoni tista' fil-fatt tkun qed tintuża sabiex jinholqu **mekkanizmi ta' kontroll ċentrali fuq is-soċjetà ċivili**.

A. Motivazzjoni uffiċjali: “**Biex jissahhah is-settur volontarju**”

Skont id-dokument uffiċjali:

- L-ghan prinċipali tar-riforma hu li:
 - **Titnaqqas il-burokrazija**
 - **Tiġi differenzjata l-amministrazzjoni skont id-daqs u l-iskop tal-organizzazzjonijiet**
 - **Tiżdied it-trasparenza u l-governanza tajba**
 - **Tiġi mhegga l-professjonalizzazzjoni tas-settur**
- L-enfasi hija fuq “**il-bżonn ta' struttura aġġornata u effettiva**” li tqis l-evoluzzjoni tas-settur, l-aspettattivi tal-pubbliku u l-użu ta' fondi pubbliċi.

Dawn l-oġġettivi, fil-prinċipju, huma ġustifikabbli u validi, iżda...

B. Il-motivazzjoni sostantiva potenzjali: **Holqien ta' struttura ta' kontroll ċentrali**

Meta wieħed jikkunsidra l-proposti konkreti, jidhru diversi elementi li **jmorru lil hinn mill-bżonnijiet normali ta' regolamentazzjoni u trasparenza**, u jissuġġerixxu **intent sistemiku biex jinholq kontroll ċentrali istituzzjonali fuq is-soċjetà ċivili**:

1. Espansjoni sproporzjonata tas-setghat tal-Kummissarju

- Il-Kummissarju jingħata poter li:
 - **Jikkategorizza, jirregola u jikkontrolla** kull entità li taġixxi f'isem “il-ġid pubbliku”
 - **Jinvestiga anke mingħajr evidenza ta' reat**
 - **Jipprovdi jew jirrifjuta status li jista' jaffettwa l-aċċess għall-appoġġ, fondi u spazji pubbliċi**

2. Imposizzjoni ta' notifika obbligatorja fuq entitajiet mhux reġistrati

- Grupp ta' voluntiera, NGO żgħira, jew entità spiritwali informali tista' tkun **mġieghla tissottometti informazzjoni, tkun klassifikata u tkun soġġetta għal skrutinju formali**, anke jekk:
 - Ma jkollhiex fondi
 - Ma titlobx rikonoxximent statali
 - Ma tikkonformax mal-istandards proposti

3. Tnaqqis tar-rwol tal-Ministeru u allinjament fuq entità regolatorja wahda

- Il-Ministeru jidher li **qed jgħaddi s-setgħa eżekuttiva u strateġika kollha lill-Kummissarju**, mingħajr:
 - Mekkanizmu ċar ta' accountability
 - Superviżjoni politika kontinwa
 - Kapacità ta' rieżami jew appell reali

Konklużjoni

Għalkemm **il-messaġġ uffiċjali hu li r-riforma għandha ssahħah is-settur volontarju**, l-elementi strutturali fil-proposti juru li l-vera effett jista' jkun:

- **Holqien ta' struttura ta' kontroll ċentrali, amministrattiv u mhux elett, fuq is-soċjetà ċivili**
- **Espansjoni ta' sorveljanza istituzzjonali fuq inizjattivi informali, spiritwali, kulturali jew attivisti**
- **Tnaqqis tal-libertà ta' għaqda, espressjoni u pluralità demokratika**

Din ir-riforma tista', jekk tibqa' kif inhi, twassal biex:

- Il-volontarjat f' Malta **jsir settur regolat, maghluq u biċ-ċavetta politika fil-kontroll ta' entità waħda**
- **In-natura spontanja, awtonoma u ċivika tal-ghaqdiet tkun taht theddida permanenti**

11. Ghaliex il-Kummissarju jitolb dawn il-poteri?

Skont ir-rapport uffiċjali, il-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji qed jargumenta li l-għan ewlieni wara t-talba għal dawn il-poteri godda huwa li jitneħħa "narrattiva ta' dilettantismu" li, skont hu, qed tohloq ostakli u diffikultajiet fl-amministrazzjoni u fl-operat ta' diversi organizzazzjonijiet fil-qasam volontarju. Dan ifisser li l-Kummissarju qed jipproponi li jżid il-poteri tiegħu biex ikun jista' jissorvelja, jirregola u, jekk meħtieġ, jintervjeni b'mod iktar dirett fil-ġestjoni tal-organizzazzjonijiet volontarji biex jiġi żgurat li dawn joperaw b'mod professjonali u effettiv.

Madankollu, analiżi aktar kritika u osservazzjonijiet minn esperti indipendenti jissuġġerixxu li dan il-moviment mhux biss qed jindirizza kwistjoni ta' dilettantismu, iżda jista' jkun parti minn strategija usa' biex il-Kummissarju jespandi l-kontroll u l-awtorità tiegħu fuq l-organizzazzjonijiet volontarji. B'dan il-mod, il-Kummissarju jista' jkun qed jiddomina aktar fil-mod kif dawn l-entitajiet joperaw, jikkontrolla aspetti amministrattivi u finanzjarji, u jkollu poteri estensivi li jistgħu jillimitaw l-awtonomija tagħhom.

Din l-estensjoni tal-poteri tista' twassal għal ġestjoni aktar rigida u għadd ta' restrizzjonijiet li jistgħu jkunu onerużi għall-organizzazzjonijiet, speċjalment dawk iż-żgħar u dawk li jiddependu fuq volontarjat pur. Għaldaqstant, huwa essenzjali li l-proposti għal dawn il-poteri jiġu eżaminati b'mod kritiku, biex jiġi żgurat li l-interess pubbliku u l-professjonalità tal-qasam jiġu protetti mingħajr ma jiġu limitati b'mod eċċessiv il-libertajiet u l-hidma indipendenti tal-organizzazzjonijiet volontarji.

12. L-Avukat Ġenerali jaf b'dawn il-proposti?

Fil-preżent, mhix ċara kompletament il-livell ta' għarfien jew involviment tal-Avukat Ġenerali fir-rigward ta' dawn il-proposti ta' liġi u l-estensjoni tal-poteri tal-Kummissarju. Madankollu, skont il-proċeduri legali u kostituzzjonali f'Malta, kull proposta ta' liġi ġdida jew emenda meħtieġa trid tiġi sottomessa għall-eżami u l-approvazzjoni tal-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali qabel ma tibda titerġa' tiġi diskussa u approvata fil-Parlament.

Dan l-istadju huwa kruċjali għax l-Avukat Ġenerali għandu d-dmir legali li jivvaluta jekk kwalunkwe proposta ta' liġi tikkonforma mal-prinċipji fundamentali tal-Kostituzzjoni Maltija, u li ma tkunx kontra d-drittijiet fundamentali tal-bniedem jew prinċipji stabbiliti minn kodiċi ta' regolamenti nazzjonali u internazzjonali.

Għaldaqstant, huwa essenzjali li jiġi mistenni li l-Avukat Ġenerali jkun infurmat b'mod sħiħ dwar il-proposti kollha li jġibu miegħu bidliet sinifikanti f'qafas regolatorju bħal dan, sabiex ikun jista' jagħti parir legali preċiż u għaqli. Jekk dan ma jkunx qed iseħħ b'mod trasparenti u konformi mal-liġi, jista' jkun hemm nuqqas serju fil-proċess legali u kostituzzjonali li jista' jaffettwa l-validità u l-legittimità tal-proposti.

Għaldaqstant, għandu jitressaq mistoqsija uffiċjali u pubblika biex jiġi ċċarat jekk l-Avukat Ġenerali ġie infurmat u kkonferma li dawn il-proposti huma kompletament konformi mal-Kostituzzjoni u mal-liġijiet vigenti. Dan mhux biss huwa meħtieġ bħala parti mill-proċess ta' trasparenza u responsabbiltà, iżda wkoll biex tiġi żgurata protezzjoni legali sħiħa għad-drittijiet u l-libertajiet kollha involuti.

13. Il-proposti se jkissru s-settur tal-volontarjat f'Malta?

Iva, hemm biża' serja u ġustifikata li l-proposti attwali għal estensjoni tal-poteri regolatorji jistgħu jwasslu biex jiddgħajfu — jew saħansitra jkissru — il-qalba tas-settur tal-volontarjat f'Malta. Dan jista' jiġri mhux bil-konsegwenza ta' att intenzjonat, iżda bħala riżultat dirett ta' regolamentazzjoni eċċessiva, approċċ burokratiku u kontroll istituzzjonali li ma jirrispettax il-karattru uniku tas-soċjetà ċivili.

Il-konsegwenzi negattivi jistgħu jinkludu, fost l-oħrajn:

- **Tnaqqis fl-ispontanjetà:** Il-volontarjat hu, b'natura tiegħu, imqanqal minn entużjażmu personali u mill-għażla awtonoma li persuna tagħmel biex tgħin fil-komunità. Meta l-proċessi jiġu mifnija b'formalitajiet legali u kontroll eċċessiv, l-ispontanjetà tinbidel f'attività burokratika. Dan jaf jiskoraġġixxi individwi u gruppi milli jniedu inizjattivi godda, speċjalment f'sitwazzjonijiet urġenti jew fejn hemm bżonn ta' reazzjoni immedjata.
- **Tnaqqis fl-indipendenza:** Organizzazzjonijiet volontarji għandhom joperaw b'mod indipendenti mill-Istat sabiex ikunu jistgħu jissorveljawh, jikkritikawh fejn meħtieġ, u jservu ta' vuċi alternattiva għall-politika pubblika. Meta s-settur jiġi marbut b'mod dejjem aktar dipendenti fuq permess, kontroll, jew intervent mill-awtoritajiet pubbliċi, hemm riskju serju li jintilef dan il-funzjonament indipendenti — u b'hekk jonqos ukoll ir-rwol kritiku tas-soċjetà ċivili fid-demokrazija.
- **Tnaqqis fid-diversità tas-soċjetà ċivili:** Soċjetà ċivili b'saħħitha hija waħda varjata, inklużiva u dinamika. Il-preżenza ta' għadd kbir ta' għaqdiet, movimenti u inizjattivi — minn dawk żgħar, lokali u mhux formali għal entitajiet stabbiliti u istituzzjonali — tohloq bilanċ u pluralità. Meta l-liġijiet u l-politiki jiffavorixxu biss organizzazzjonijiet reġistrati u konformi ma' forma waħda ta' amministrazzjoni, l-organizzazzjonijiet iżgħar, alternattivi jew komunitarji jispiċċaw emarginati jew eliminati. Dan iwassal għal uniformità artifiċjali u tnaqqis drastiku fid-diversità li tagħti l-ħajja lis-soċjetà ċivili f'pajjiż demokratiku.

Għalhekk, jekk dawn il-proposti jiġu adottati bla bilanċ xieraq, bla konsultazzjoni miftuħa u mingħajr salvagwardji għal-libertà u d-diversità tas-settur, jista' jkun li r-riżultat ikun dak li jkissirha gradwalment — mhux biss f'sens legali jew strutturali, imma wkoll fl-ispirtu u l-missjoni tagħha.

14. L-Organizzazzjonijiet Volontarji (VOs) huma konxji ta' dawn l-iżviluppi?

F'dan l-istadju, jidher b'mod ċar li ħafna mill-organizzazzjonijiet volontarji f'Malta mhumiex infurmati b'mod sħiħ jew adegwat dwar il-proposti ta' riforma li għandhom impatt dirett fuqhom. Din in-nuqqas ta' informazzjoni mhijiex biss problema ta' komunikazzjoni, iżda tirrappreżenta nuqqas gravi ta' trasparenza, konsultazzjoni u parteċipazzjoni pubblika li huma essenzjali fi proċess leġislattiv demokratiku.

1. Nuqqas ta' informazzjoni effettiva

Il-maġġoranza assoluta tal-VOs – speċjalment dawk iżgħar, mhux reġistrati mal-Kummissarju, jew dawk li jaħdmu f'ambiti komunitarji jew speċjalizzati – ma ġewx mgħarrfa b'mod ċar, komplet u faċilment aċċessibbli dwar il-kontenut dettaljat tal-proposti leġislattivi, il-konsegwenzi tagħhom, jew il-passi proposti għall-implimentazzjoni. Dan jagħmel kważi impossibbli għal ħafna għaqdiet biex jagħtu kontribut infurmat jew jopponu dak li jista' jkollhom effetti diretti fuq l-eżistenza jew il-funzjonament tagħhom.

2. Nuqqas ta' kampanja ta' informazzjoni nazzjonali

S'issa, ma saret l-ebda kampanja nazzjonali b'għan ta' informazzjoni li tkun imparzjali, dokumentata u aċċessibbli lill-pubbliku u lis-settur tas-soċjetà ċivili. B'mod partikolari:

- Ma tqassmitx dokumentazzjoni uffiċjali, ċara u multilingwi li tispjega l-proposti b'termini li kulhadd jista' jifhem;
- Ma sarux laqgħat pubbliċi miftuħa li jilhqu l-għaqdiet kollha, inklużi dawk mhux reġistrati;
- Ma ġewx mistiedna opinjonijiet varji minn esperti legali, kostituzzjonali, jew minn rappreżentanti tal-organizzazzjonijiet volontarji nfushom biex jiġu inklużi b'mod ġenwin fid-djalogu.

3. Konsegwenzi gravi tan-nuqqas ta' komunikazzjoni

Dan in-nuqqas ta' komunikazzjoni jista' jwassal għal sitwazzjoni fejn għaqdiet isibu ruħhom f'pożizzjoni fejn, bla ma jkunu jafu, jiġu soġġetti għal kontrolli godda, penali, jew projbizzjonijiet li jaffettwaw il-missjoni u l-hidma tagħhom. Din

hija theddida serja għal-libertà tas-soċjetà ċivili u d-dritt fundamentali li wiehed jorganizza ruħu liberament.

4. Il-bżonn ta' konsultazzjoni vera u miftuħa

Għal dawn ir-raġunijiet, hemm bżonn urġenti li ssir kampanja ta' informazzjoni nazzjonali, indipendenti u dokumentata, li tippreżenta **l-fatti shaħ**, it-testi proposti u l-konsegwenzi tagħhom b'mod trasparenti. L-organizzazzjonijiet volontarji għandhom jingħataw l-opportunità reali li jesprimu l-pożizzjoni tagħhom b'mod kollettiv u bbażat fuq għarfien, qabel ma jsiru tibdiliet li jista' jkollhom impatt strutturali fuq l-eżistenza tagħhom.

15. Ligijiet li jistghu jkunu qed jinkisru permezz tar-riforma proposta fis-settur tal-volontarjat

Ir-riformi proposti fir-regolamentazzjoni tas-settur tal-volontarjat f'Malta jqajmu thassib serju dwar il-legalità tagħhom fid-dawl tal-qafas legali nazzjonali, Ewropew u internazzjonali. Jekk dawn il-miżuri jiġu implimentati mingħajr salvagwardji adegwati għad-drittijiet fundamentali u l-prinċipji demokratiċi, jistghu jikkostitwixxu ksur ta' diversi strumenti legali vinkolanti.

A. Il-Kostituzzjoni ta' Malta

Skont il-Kostituzzjoni ta' Malta – li għandha l-ogħla setgħa fil-ġerarkija tal-ligijiet – dawn l-artikli jistghu jkunu rilevanti f'dan il-kuntest:

- **Artikolu 40 – Libertà tal-kuxjenza u tal-prattika reliġjuża:** Din tinkludi wkoll libertà organizzattiva għal għaqdiet b'missjoni spiritwali, morali, etika jew reliġjuża, li jistghu jiġu affettwati minn regolamentazzjoni eċċessiva jew intervent statali sproporzjonat.
- **Artikolu 41 – Libertà tal-espressjoni:** Il-kontroll amministrattiv żejjed fuq għaqdiet, speċjalment jekk jinkludi s-sorveljanza tal-komunikazzjonijiet, il-pubblikazzjonijiet jew il-hidma esterna tagħhom, jista' jxekkel jew jillimita d-dritt fundamentali li wiehed jesprimi ruhu.
- **Artikolu 42 – Libertà ta' għaqda u ta' assoċjazzjoni:** Dan jinkludi d-dritt li wiehed jorganizza jew jingħaqad f'organizzazzjoni mingħajr approvazzjoni minn awtorità pubblika. Kull sistema li żżomm kontroll amministrattiv fuq l-eżistenza jew il-funzjonament ta' VO tista' tkun inkompatibbli ma' dan l-artikolu.

B. Il-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea (2000/C 364/01)

Malta, bħala Stat Membru tal-Unjoni Ewropea, hija obbligata tirrispetta l-Karta tad-Drittijiet Fundamentali, li għandha forza legali ekwivalenti għal trattat. Dawn l-artikoli huma partikolari rilevanti:

- **Artikolu 11 – Libertà tal-espressjoni u tal-informazzjoni**
Jassigura d-dritt li wiehed ikollu opinjoni u jesprimi ruhu bla indhil, u li jirċievi u jaqsa informazzjoni b'mod ħieles.
- **Artikolu 12 – Libertà ta' għaqda**
Jiddikjara b'mod ċar id-dritt li wiehed jiffirma u jingħaqad ma' għaqdiet, partikolarment fil-qasam soċjali, kulturali, reliġjuż, edukattiv u politiku. Kull

limitazzjoni fuq dan id-dritt trid tkun proporzjonata u ġustifikata b'ġid pubbliku legittimu.

C. Il-Patt Internazzjonali dwar Drittijiet Ċivili u Politiċi (ICCPR)

(Malta hija Stat Parti minn dan il-ftehim, li għandu forza ta' liġi internazzjonali)

- **Artikolu 20(2)** – *“Kull propaganda favur gwerra għandha tkun ipprojbata mil-liġi. Kull appelli għall-mibegħda nazzjonali, razzjali jew reliġjuża li jikkostitwixxu istigazzjoni għal diskriminazzjoni, ostilità jew vjolenza għandhom jiġu pprojbati mil-liġi.”*

Dan l-artikolu jagħti l-bażi biex il-libertà ta' espressjoni tiġi ristretta biss f'każijiet ta' riskju għal paċi soċjali. Li tippermetti l-Istat iċaħħad jew jinvalida għaqdiet għax huma "mhux reġistrati" jew "mhux konformi mal-kriterji amministrattivi" jista' jkun ksur ta' dan il-prinċipju jekk l-għaqdiet ma jkunux qed jippromwovu vjolenza jew mibegħda.

Barra minn hekk, artikli oħra fl-ICCPR (bħal l-Artikolu 21 dwar id-dritt għall-assemblea paċifika u l-Artikolu 22 dwar il-libertà ta' assoċjazzjoni) jistgħu jiġu invokati jekk jiġu imposti restrizzjonijiet sproporzjonati jew diskriminatorji fuq il-funzjonament tal-għaqdiet volontarji.

Konkluzjoni legali preliminari

Kwalunkwe riforma li timponi:

- Reġistrazzjoni obligatorja bħala kundizzjoni għall-eżistenza legali ta' VO;
- Sorveljanza kontenutwali fuq attivitajiet legittimi;
- Limitazzjonijiet fuq il-libertà ta' espressjoni jew ta' organizzazzjoni mingħajr riskju ċar għall-ordni pubbliku;

... tista' titqies bħala **ksur tal-prinċipji kostituzzjonali u internazzjonali dwar drittijiet fundamentali**. Hemm bżonn serju ta' skrutinju legali dettaljat fuq dawn il-proposti sabiex jiġi evitat ksur tar-responsabbiltajiet li għandu l-Istat Malti skont id-dritt nazzjonali, Ewropew u internazzjonali.

16. Il-persuni vulnerabbli, inklużi persuni b'diżabilità, se jintlaqtu minn din il-proposta?

Iva. Ir-riformi proposti fis-settur tal-volontarjat jistgħu jkollhom impatt dirett u negattiv fuq il-persuni l-aktar vulnerabbli fis-soċjetà – inklużi persuni b'diżabilità, tfal f'riskju, persuni fqar jew bla dar, refuġjati, nisa vittmi ta' vjolenza domestika, anzjani u oħrajn li jiddependu fuq appoġġ mhux formali, uman u komunitarju minn għaqdiet volontarji.

A. L-irwol essenzjali tal-VOS fis-servizzi lill-vulnerabbli

Fl-aħħar għexieren ta' snin, l-organizzazzjonijiet volontarji f'Malta kienu spalla importanti għall-Istat biex jilhaq lil dawk li jaqgħu barra mis-sistema pubblika. Għaqdiet li jaħdmu direttament mal-persuni b'diżabilità jew vulnerabbli spiss jagħtu:

- **Servizzi terapewtiċi u ta' inklużjoni** (attivitajiet soċjali, out-reach, assistenza individwali);
- **Servizzi ta' informazzjoni, pariri u rappreżentanza** (għal dawk li ma jafux id-drittijiet tagħhom jew ma jafux fejn jindirizzaw ruħhom);
- **Skemi ta' appoġġ mhux finanzjarju** (ħwejjeg, ikel, akkomodazzjoni temporanja, kumpanija kontra s-solitudni);
- **Promozzjoni ta' inklużjoni u drittijiet** f'fora lokali u internazzjonali.

Jekk dawn l-għaqdiet jiġu mraġżna b'piżijiet amministrattivi żejda, restrizzjonijiet fuq l-operat tagħhom, jew jekk jiġu deskritti bħala “illegali” jekk ma jkunux reġistrati, hemm riskju konkret li:

- Jitnaqqas il-volontarjat spontanju f'komunitajiet foqra jew marginalizzati;
- Jgħib l-appoġġ li jasal minn entitajiet żgħar, indipendenti u konnessi mal-bżonnijiet tal-komunità;
- Persuni b'diżabilità jew vulnerabbli jiġu **marginalizzati għal darb'ohra**, billi jintilfu servizzi li jkunu salvawhom minn iżolament soċjali jew abbuż istituzzjonali.

B. Konsegwenzi potenzjali diretti fuq persuni b'diżabilità

Persuni b'diżabilità, li diġà jgħixu taħt pressjoni doppja – kemm minn istituzzjonijiet u kemm minn ostakli prattiċi fil-ħajja ta' kuljum – huma fost l-aktar li jintlaqtu jekk:

- Organizzazzjonijiet indipendenti li joffrullhom **attivitajiet kulturali, outreach jew rappreżentanza** jitwaqqfu;
- Familji u caregivers jigu **intimidati minn proċeduri legali jew regolatorji kumplessi** biex jorganizzaw inizzjattivi komunitarji;
- Jiżdied **il-monopolju fuq servizzi pubbliċi**, mingħajr skop ta' għażla alternattiva għal min jixtieq ikollu servizz iktar uman, spiritwali, volontarju jew komunitarju.

Dan imur kontra l-prinċipji ta' **inklużjoni attiva, ugwaljanza u awtodeterminazzjoni** stipulati kemm fil-Konvenzjoni tan-NU dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità (CRPD), li Malta hija firmatarja tagħha, kif ukoll fid-drittijiet fundamentali protetti mill-Kostituzzjoni u mill-liġi Ewropea.

C. Konkluzjoni

Fi kliem sempliċi iżda serju: **Iva, persuni vulnerabbli u b'diżabilità jistgħu jtilfu servizzi essenzjali u d-dinjità tagħhom, jekk dawn ir-riformi jżarmaw jew jiskreditaw l-għaqdiet volontarji li jaqduhom.**

Minflok ma jissahħu strutturi ċentrali u burokratiċi, il-politika pubblika għandha ssahħa il-valur tas-solidarjetà spontanja u l-inizzjattivi minn ġewwa l-komunità, li spiss isalvaw lil dawk li ma jintlaħqux minn sistemi formali.

17. Jekk se jintlaqtu persuni b'diżabilità, il-CRPD għandha tidhol biex twaqqaf dawn il-manuvri?

Iva, l-Commission for the Rights of Persons with Disability (CRPD) għandha l-obbligu legali, morali u istituzzjonali li tidhol immedjatament biex tivverifika, tindirizza u – jekk mehtieg – twaqqaf kull proċess jew politika li tista' tikkostitwixxi diskriminazzjoni diretta jew indiretta kontra persuni b'diżabilità.

A. Ir-rwol tal-CRPD skont il-liġi Maltija

Skont il-Kapitolu 413 tal-Liġijiet ta' Malta – **l-Att dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità** – il-CRPD għandha d-dmir li:

- **Tissorvelja u tinvestiga** sitwazzjonijiet fejn ikun hemm suspett li persuni b'diżabilità qed jiġu trattati b'mod diskriminatorju;
- **Tiehu inizzjattiva** fejn ikun hemm proposti jew miżuri legali li potenzjalment jaffettwaw b'mod negattiv id-drittijiet ta' din il-komunità;
- **Tippromwovi u tiddefendi l-ugwaljanza** u l-integrazzjoni sħiħa ta' persuni b'diżabilità fis-soċjetà;
- **Tirrapporta lill-Parlament u lill-pubbliku** dwar kull ksur possibbli jew reali tad-drittijiet tagħhom.

Għalhekk, jekk ir-riformi proposti fis-settur tal-volontarjat f'Malta jistgħu jwasslu biex:

- Jiġi **mraġġan l-aċċess** ta' persuni b'diżabilità għal servizzi komunitarji;
- Jinholoq **monopolju istituzzjonali** li jnaqqas l-għażliet tagħhom;
- Jiġi **imxekkel il-volontarjat mhux formali** li spiss iservi bħala salvataġġ fejn l-istat jonqos;

il-CRPD għandha obbligu **attiv u mhux passiv** li tidhol, tiegħu pożizzjoni pubblika u saħansitra tipproponi miżuri ta' sospensjoni jew revizzjoni ta' dawn l-abbozzi ta' liġi.

B. Obbligi internazzjonali – il-Konvenzjoni tan-NU (CRPD)

Malta hija **Stat Parti fil-Konvenzjoni tan-Nazzjonijiet Uniti dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità (CRPD)**. Dan ifisser li għandha obbligu legali internazzjonali li:

- **Tiżgura li l-politiki pubbliċi ma jgħolqux esklużjoni sistematika** jew ostakoli godda għall-integrazzjoni ta' persuni b'diżabilità;
- **Tirrikonoxxi u tappoġġja l-inizjattivi tal-komunità** li jippromwovu parteċipazzjoni sħiħa, inkluż fl-ambitu volontarju;
- **Tippromwovi l-awtodeterminazzjoni, l-għażla u l-indipendenza** tal-persuna b'diżabilità, mhux biss fil-prattika iżda wkoll bħala prinċipji ġuridiċi;

Skont **l-Artikolu 33** tal-Konvenzjoni, il-CRPD bħala korp nazzjonali għandha tkun involuta wkoll **fl-implimentazzjoni u s-sorveljanza** ta' kwalunkwe bidla fil-politiki jew il-liġijiet li jistgħu jaffettwaw lil din il-komunità.

C. Għalhekk... għandha l-CRPD tidhol?

Iva, bla dubju. Il-CRPD:

- Għandha d-dmir **li tissorvelja u tivverifika** dawn il-proposti;
- Għandha l-awtorità **li tiddikjara pubblikament** jekk miżura tkun ta' detriment għad-drittijiet ta' persuni b'diżabilità;
- Għandha wkoll l-għodod legali biex **tintervjeni preventivament**, qabel ma jiġu adottati miżuri li jkissru s-sustanza ta' dawn id-drittijiet;

Jekk tagħzel li tibqa' siekta jew tinterpretahom biss bħala miżuri “amministrattivi” meta jkollhom impatt reali fuq id-dinjità u l-inklużjoni ta' persuni b'diżabilità, tkun qed tonqos mill-mandat fundamentali tagħha.

Konklużjoni:

Il-CRPD għandha tirreagixxi **issa**, qabel ma jkun tard wisq. L-inklużjoni vera mhijiex magħmula biss minn rapporti, konferenzi jew strateġiji; hi magħmula mill-harsien konkret ta' għadd kbir ta' inizjattivi żgħar, komunitarji u volontarji – li ħafna drabi huma l-unika linja ta' appoġġ għal persuni b'diżabilità li jkunu ġew abbandunati mis-sistema formali.

18. Dawn il-proposti jmorru kontra l-inklużjoni u kontra r-regolamenti tal-inklużjoni?

Iva. Il-proposti ta' riforma fis-settur tal-volontarjat, kif inhuma pprezentati, jistghu jmorru kontra l-prinċipji fundamentali tal-inklużjoni soċjali u ċivika, kif ukoll kontra diversi strumenti legali u regolatorji – kemm nazzjonali kif ukoll internazzjonali – li jippromwovu l-inklużjoni effettiva ta' gruppi vulnerabbli fis-soċjetà.

A. Definizzjoni tal-Inklużjoni

L-inklużjoni tfisser li kull persuna, irrispettivament mill-kundizzjoni fiżika, mentali, soċjali jew ekonomika tagħha, għandha:

- **Aċċess** indaqs għall-partecipazzjoni fil-ħajja pubblika u komunitarja;
- **Dinjità u awtonomija personali;**
- **Possibbiltà li tkun parti attiva u produttiva** mis-soċjetà;
- **Rikonossiment tad-diversità bħala valur** u mhux bħala piż.

B. X'jagħmlu dawn il-proposti?

Ir-riformi proposti mill-awtoritajiet jintroduċu:

1. **Rekwiżiti amministrattivi u legali eċċessivi**, li mhux biss iwasslu għall-esklużjoni ta' inizzjattivi żgħar u komunitarji, iżda wkoll għal **kontroll statali żejjed fuq l-espressjoni soċjali**.
2. **Konċentrazzjoni ta' poter regolatorju** f'idejn awtorità waħda, li tista' tillimita jew tikkundizzjona l-ħidma ta' gruppi żgħar, partikolarment dawk mhux konvenzjonali jew mingħajr riżorsi finanzjarji.
3. **Riskju ta' uniformizzazzjoni tas-soċjetà ċivili**, li jmur kontra l-pluraliżmu, il-kreattività u l-isontanjetà li jzommu lis-soċjetà ħajja u reattiva għall-bżonnijiet emergenti.

Dawn il-miżuri jpoġġu pressjoni disproporzjonata fuq gruppi volontarji li spiss jaħdmu ma' persuni b'diżabilità, persuni foqra, refuġjati, tfal vulnerabbli u oħrajn li jispicċaw esklużi mill-mezzi uffiċjali tal-istat.

C. Ksur tar-Regolamenti u Obbligi Internazzjonali dwar l-Inklużjoni

1. Malta

- **Kostituzzjoni ta' Malta** – Artikoli 32 sa 45 jiggarantixxu d-dritt għal parteċipazzjoni ċivika, espressjoni, u għaqda.
- **Kap. 413 – Att dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità** – Jehtieg li l-politiki ma joħolqux ostakli godda għall-integrazzjoni ta' persuni b'diżabilità jew komunitajiet oħra.

2. Unjoni Ewropea

- **Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-UE** – Artikoli 11 u 12 jiggarantixxu libertà ta' espressjoni u ta' assoċjazzjoni; Artikolu 26 jirrikonoxxi l-integrazzjoni ta' persuni b'diżabilità bħala obbligu legali.
- **Qafas tal-UE għall-Inklużjoni Soċjali** jippromwovi parteċipazzjoni bbażata fuq prinċipji ta' **non-diskriminazzjoni, aċċessibbiltà u awtonomija**.

3. Livell Internazzjonali

- **Konvenzjoni tan-NU dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Diżabilità (CRPD)** – Artikolu 3 jistabbilixxi l-inklużjoni bħala valur ewlieni; Artikoli 4 u 29 jobbligaw lill-istati jiehdu miżuri **attivi** biex jippromwovu l-integrazzjoni soċjali u ċivika tal-persuni b'diżabilità u gruppi oħra emarginati.

D. Konklużjoni

L-approċċ li qed jiġi propost, jekk mhux rivedut, **jikkontradixxi direttament ir-regoli, l-ispirtu u l-oġġettivi tal-inklużjoni** kif maħsuba f'kuntest demokratiku. Minflok ma jindirizza d-dilemmi reali tas-settur volontarju b'rispons proporzjonat u inklussiv, qed jintroduċi **barrieri godda, riskji ta' esklużjoni u poteri sproporzjonati ta' kontroll**.

Għalhekk, jista' jiġi kkunsidrat **li dawn il-proposti jmorru kontra r-regolamenti eżistenti tal-inklużjoni** u għandhom jiġu sospizi jew emendati b'mod fundamentali biex jirrispettaw id-drittijiet u l-htigijiet tal-komunitajiet vulnerabbli.

19. Jekk din il-ligi tgħaddi u tidhol fis-sehh, dan ikun ifisser li l-partit li jdahhalha jkun qed imur kontra:

A. Id-demokrazija tal-pajjiż?

Iva. Jekk il-ligi proposta tgħaddi mingħajr konsultazzjoni pubblika effettiva, mingħajr trasparenza, u mingħajr salvagwardji adegwati għad-drittijiet ċivili u għall-libertajiet fundamentali, allura tkun qed titfa' dell serju fuq il-kundizzjoni demokratika tal-pajjiż.

- Il-funzjoni ta' stat demokratiku hi li **jhaddem is-setgħat tiegħu b'mod proporzjonat, trasparenti u responsabbli**, mhux li jikkontrolla jew jillimita l-espressjoni u l-organizzazzjoni libera taċ-ċittadini.
- Kull leġiżlazzjoni li tnaqqas **il-libertà ta' għaqda, espressjoni u parteċipazzjoni** mingħajr ġustifikazzjoni proporzjonata tista' tkun meqjusa bħala **regressjoni minn sistema demokratika** għal waħda ta' kontroll eċċessiv u potenzjalment awtoritarja.

B. Il-Kostituzzjoni ta' Malta?

Iva. Il-Kostituzzjoni ta' Malta tagħti protezzjoni ċara u b'saħħitha għal-libertajiet fundamentali, fosthom:

- **Artikolu 41** – libertà ta' espressjoni
- **Artikolu 42** – libertà ta' għaqda u ta' assoċjazzjoni paċifika
- **Artikolu 40** – libertà ta' kuxjenza u twemmin

Jekk il-ligi proposta tippermetti **kontroll eċċessiv mill-awtoritajiet fuq il-hidma ta' għaqdiet volontarji** jew fuq gruppi ta' ċittadini li jorganizzaw ruħhom għal skopijiet komunitarji, din tista' tiġi kkontestata bħala **ligi inkonformi mal-Kostituzzjoni**, speċjalment jekk dawn il-miżuri ma jkunux neċessarji u proporzjonati f'soċjetà demokratika.

C. Il-prinċipji tal-istess partiti li jdahhal din il-ligi?

Possibbilment, iva. Jekk partiti politiku jkun iddikjara uffiċjalment fil-manifesti, fil-programm elettorali jew fil-valuri tiegħu li:

- **Ithares id-dinjità tal-bniedem,**
- **Jappoġġa lill-fqir, lill-batut u lill-haddiem,**
- **Jippromwovi soċjetà inklussiva, ġusta u parteċipattiva,**

u mbagħad ikun qed jintroduċi liġijiet li:

- **Jallokaw poteri sproporzjonati ta' kontroll statali** fuq għaqdiet ta' volontarji li spiss jaħdmu ma' persuni vulnerabbli,
- **Jillimitaw l-awtonomija ta' gruppi komunitarji,**
- **Jiskoraġġixxu inizjattivi spontanji minn persuni jew gruppi li m'għandhomx mezzi finanzjarji,**

allura dan ikun kunflitt dirett bejn il-kliem u l-fatti. F'dak il-każ, il-partit ikun:

- **Inkoerenti man-narrattiva pubblika tiegħu,**
- **Potenzjalment qed jarmi l-appoġġ tiegħu għall-ġustizzja soċjali,**
- **U jista' jitqies li qed jarmi l-valuri fundamentali tiegħu stess, fosthom dawk favur l-ugwaljanza, il-libertà u l-appoġġ lill-emarginati.**

Konkluzjoni:

Il-passaġġ ta' din il-liġi, kif proposta, ikun att gravi li jista' jikkontradixxi:

1. **Il-prinċipji bażiċi ta' demokrazija moderna,** b'mod partikulari f'relazzjoni mal-libertajiet ċivili u d-drittijiet tal-bniedem;
2. **Il-Kostituzzjoni ta' Malta,** li tiddefendi b'mod ċar id-dritt taċ-ċittadin li jorganizza ruħu liberament;
3. **Il-prinċipji politiċi jew morali** li ħafna partiti, inkluż dak fil-Gvern, jiddikjaraw b'mod pubbliku bħala pedament tal-politika tagħhom.

F'dal-kuntest, ikun f'postu li **jigi mitlub rendikont pubbliku u politiku mill-partit li jdaħħal din il-liġi,** sabiex jiċċara kif qed jikkonċilja dan il-pakkett leġislattiv mal-impenji morali, kostituzzjonali u soċjali tiegħu stess.

20. Min qed johloq jew japprova dawn il-proposti? U x'impatt se jkollhom fuq is-settur volontarju?

Min qed johloq dawn il-mizuri?

Ir-riformi proposti għall-Qafas Legali li jirregola s-settur volontarju qed jiġu formulati u mbuttati **mill-Kummissarju għall-Organizzazzjonijiet Volontarji**, b'appoġġ apparenti **mill-Ministeru għall-Inklużjoni** u strutturalment, għandhom jgħaddu wkoll **mill-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali** kif ukoll **mill-Parlament Malti**.

Dawn l-istituzzjonijiet għandhom responsabilità li:

- Jiżguraw li kwalunkwe riforma tkun **proporzjonata u konformi mal-Kostituzzjoni** ta' Malta;
- Ma tidholx **fix-xirka ta' drittijiet fundamentali**;
- **Ma twassalx għall-intimidazzjoni jew kontroll sproporzjonat fuq ċittadini** u fuq għaqdiet li jaħdmu għal ġid komuni.

Madankollu, jekk dawn il-proposti jiġu approvati **minghajr dibattitu serju, minghajr konsultazzjoni pubblika sinifikanti, u minghajr salvagwardji għal libertajiet ċivili**, allura n-nies jew l-entitajiet li jkunu ffavorixxew dan il-proċess jgħorru r-responsabbiltà morali u istituzzjonali ta' dak li jkun sar.

Tista' persuna li toffri għajnuna lil persuna vulnerabbli tiġi investigata taht dawn il-liġijiet?

Iva, potenzjalment iva. Skont kif huma mfassla jew interpretati dawn il-proposti:

- Jekk persuna tagħti **appoġġ volontarju lil persuna b'diżabilità, persuna fqira, persuna anzjana jew migrant**, minghajr ma tkun parti minn NGO rreġistrata jew minghajr approvazzjoni minn awtorità ċentrali,
- Jew jekk tagħti **għajnuna lil entità pubblika** bħalma hi skola, kunsill lokali, jew aġenzija tal-gvern fi proġett li jinvolvi att volontarju mhux awtorizzat minn qabel,

din il-persuna tista' tigi akkużata b'ksur ta' rekwiziti amministrattivi jew ta' leġislazzjoni ġdida, u f'ċerti każijiet saħansitra tigi investigata mill-Kummissarju stess, taħt suspett li qed topera "barra mill-parametri tal-liġi."

Dan jiftaħ il-bieb għal:

- **Kriminalizzazzjoni tas-solidarjetà** spontanja u ġenwina;
- **Intimidazzjoni ta' attivisti soċjali u ċittadini ta' rieda tajba;**
- **Kontroll mhux demokratiku fuq kull forma ta' organizzazzjoni mhux awtorizzata mill-Istat.**

Min għandu jkun meqjus bħala responsabbli — bħala l-"bojja" tas-settur volontarju?

Meta r-riformi jiġu pprezentati bħala "titjib" iżda fil-verità jservu biex:

- **Iżidu l-burokrazija u l-kontroll fuq kull moviment ċiviku;**
- **Inehhu l-isptantanjetà, l-awtonomija u l-indipendenza tas-soċjetà ċivili;**
- **Jiskoraġġixxu nies ordinarji milli jghinu lil xulxin jew iwettqu atti ta' solidarjetà,**

dawk li jfasslu u japprovaw dawn il-miżuri jistgħu jiġu meqjusa **mhux bħala promoturi tas-settur volontarju, iżda bħala dawk li qed jgħaffġuh.** Dan iwassal għal mistoqsija morali u pubblika importanti:

Jistgħu jibqgħu jissemmew bħala “sostenituri tal-volontarjat” jew għandhom ikunu meqjusa bħala l-"bojjiet" tiegħu?

L-użu tal-kelma "bojja" mhux sensazzjonali, iżda jirrifletti **sentiment reali ta' frustrazzjoni u biża' li qed tinfirex f'dan is-settur,** partikolarment fost min ilu snin jahdem b'mod volontarju, mingħajr qligħ, għall-ġid tal-komunità u mingħajr ma qatt daħal fi skemi jew affarijiet ta' qligħ personali.

Konkluzjoni:

Minflok **inkunu qed insaħħu** s-settur volontarju billi:

- Innaqqsu l-ostakli legali,
- Nagħtu aktar fiduċja lill-għaqdiet,
- Ninkoraġġixxu parteċipazzjoni soċjali u spontanja,

dawn il-proposti **qed jimminaw dan kollu**. Dan mhux biss **jindgħajjef is-settur**, iżda **jgħolli l-firda bejn l-Istat u s-soċjetà ċivili**, u jpoġġi taħt suspett **kull att ta' generożità li ma jgħaddix mill-filtru amministrattiv tal-Gvern**.

Dan hu kunċett perikoluż, li jrid jinqata' mill-għeruq qabel ma jxerred kultura ta' mistrust, kontroll u silenzju fost il-poplu Malti.

Qed Nibdew Nxaqqu d-Demokrazija u indghajfu l-Kostituzzjoni ta' Malta

Ir-riformi proposti li għandhom impatt dirett fuq il-funzjonament u l-libertà tas-settur volontarju mhumiex biss miżuri burokratiċi jew amministrattivi. Dawn huma **passi perikolużi li jistghu jwasslu għal tnaqqis serju fil-kwalità tad-demokrazija f'Malta, kif ukoll jikkontradixxu u jiddghajfu l-prinċipji fundamentali tal-Kostituzzjoni tal-pajjiż.**

1. Attakk fuq il-Pluralizmu u l-Parteċipazzjoni Pubblika

Id-demokrazija ma tfissirx biss vot kull hames snin. Tiffurma wkoll mill-**libertà tal-ghaqda, parteċipazzjoni attiva fis-soċjetà ċivili, u il-possibbiltà ta' kritika u kontroll fuq l-istituzzjonijiet. Meta:**

- Jizdiedu l-poteri ta' kontroll fuq għaqdiet volontarji;
- Jigi ppenalizzat kull att volontarju mhux awtorizzat minn qabel;
- U ċ-ċittadini jigu msikkta, intimidati jew investigati għal inizzjattivi ta' solidarjetà,

inkunu **qeghdin nibnu ambjent ta' silenzju u konformità** — mhux ta' demokrazija b'saħħitha.

2. Erosjoni tal-Prinċipji Kostituzzjonali

Il-Kostituzzjoni ta' Malta tiggarantixxi drittijiet fundamentali bħall-libertà tal-ghaqda (Artikolu 42), il-libertà ta' espressjoni (Artikolu 41), u l-libertà reliġjuża u ta' kuxjenza (Artikolu 40). Kull miżura li:

- **Tidhol f'dawn l-ispazji minghajr raġuni proporzjonata;**
- **Tgħabbi fuqhom bi kontroll amministrattiv u sanzjonijiet;**
- **Jew toħloq klima ta' biża' mill-Istat,**

hija miżura li potenzjalment tmur **kontra l-Kostituzzjoni u l-prinċipji fuqhom hija mibnija r-Repubblika Maltija.**

3. Deċentralizzazzjoni tal-Kontroll Demokratiku

Il-fatt li l-proposti jidhru li qeghdin jigu mbuttati **minghajr konsultazzjoni pubblika wiesgħa, u minghajr parteċipazzjoni hielsa mill-istess għaqdiet li se**

jintlaqtu, ifisser li l-proċess demokratiku **qed jiġi minimużżat**. Din mhix leġislazzjoni b'saħħitha — hija **riforma mgħieghla minn fuq**.

4. Kultura ta' Suspetti u Tnaqqis ta' Fiducja

Minflok **inkabbru l-fiduċja fiċ-ċittadin u fil-volontarjat**, dawn il-miżuri:

- Jikkomunikaw li l-Gvern jaf aħjar minn kull individwu x'inhu ġid pubbliku;
- Jiskoraġġixxu kull tip ta' inizjattiva spontanja jew indipendenti;
- U jrawmu kultura fejn **kull għajnuna trid tiġi “awtorizzata”**.

Din mhix demokrazija parteċipattiva, iżda **sistema ta' kontroll u permess**, li hi aktar qrib **amministrazzjoni awtokrata** milli ta' repubblika demokratika.

Konklużjoni

Jekk dan id-direzzjoni tibqa' sejra hekk, **ninsabu fil-periklu reali li nibdew nxaqqu l-istess strutturi u valuri li fuqhom twaqqfet Malta bħala stat demokratiku u konstituzzjonali**. Dan mhux biss jaffettwa l-għaqdiet volontarji — **jolqot lil kulhadd**: kull ċittadin, kull komunità, kull dritt li għandna bħala poplu ħieles.

Wasal iż-żmien li l-poplu jgħid **le għal tnaqqis tad-demokrazija u le għal liġijiet li jserrhu fuq il-kontroll flok fuq il-fiduċja**.